

Nr 61.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1934 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 2 mars 1934 dagtecknad proposition nr 223, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension,

dels ock medgiva, att för tillförordnad rektor vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarium, småskoleseminarium eller tekniskt läroverk, vilken innehaft förordnande å rektorsbefattningen under minst tolv år men före pensionsålderns inträde övergår till ordinarie lärartjänst vid någon av nämnda läroanstalter, må fortfarande tillämpas det pensionsunderlag och den pensionsavgift, som för honom gällt vid förordnandets frånträdande.

Det vid propositionen fogade lagförslaget är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

**om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85)
angående civila tjänst innehavares rätt till pension.¹**

Härigenom förordnas, att 2, 5, 6, 13, 16 och 17 §§ lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension skola — 6, 13 och 17 §§ i nedan angivna delar — hava följande ändrade lydelse:

¹ Senaste lydelse se beträffande 2 och 5 §§ S. F. S. 1933: 621, 6 § 1932: 258, 13 § 1921: 455, 16 § 1908: 62 och 17 § 1921: 455.

2 §.

Denna lag äger icke tillämpning i fråga om statsrådsämbete, tjänst, vilken avses i civila tjänstepensionsreglementet, civil tjänst med pensionsrätt i arméns eller flottans pensionskassa, lärarbefattning vid högre lärarinneseminariets övningsskola eller vid folkskoleseminariernas övningsskolor, ej heller i fråga om befattning, som är uteslutande prästerlig, utan gälle i avseende å dem vad i fråga om pension nu är eller framdeles må varda stadgat.

I fråga om pension i vissa fall åt tjänstinnehavare, som vid kommunal mellanskolas ombildning till allmänt läroverk överflyttas till läroverket, så ock i fråga om pension åt tjänsteman vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar eller statens vattenfallsverk, vilken icke är underkastad bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet, är likaledes särskilt stadgat.

5 §.

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder:

för manlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextiofem levnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänstinnehavare vid uppnådda sextio levnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för kvinnlig befattningshavare, tillhörande sjukvårds- eller ekonomipersonalen vid statens sinnessjukhus, för ämneslärarinna vid blindundervisningsanstalterna samt för ämneslärarinna, slöjdlärarinna, husmoder och översköterska vid vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: vid femtiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

b) för manlig befattningshavare, tillhörande ekonomipersonalen vid statens sinnessjukhus, för gymnastiklärare och musiklärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna samt för de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare: vid sextiotvå levnads- och trettio tjänstår;

c) för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Chalmers tekniska institut, lantbrukshögskolan samt lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp, för folkskolinspektör ävensom för nornadskolinspektören: vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

d) för rektorer och lektorer vid tekniska fackskolor, tekniska gymnasier och tekniska elementarskolor samt för manlig rektor vid vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: vid sextiofem levnads- och trettio tjänstår;

e) för rektorer och ämneslärare vid allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna samt annan övningslärare vid sådan läroanstalt än de under b) särskilt angivna, för rektorer för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, förskolan för blindas i Växjö

samt hantverksskolan i Kristinehamn för blinda, för lärare vid skeppsgosseskola ävensom för rektorer och lärare vid navigationsskolorna: vid sextiofem levnads- och trettiotre tjänstår.

6 §.

Skyldighet att från tjänsten avgå inträder:

a) för innehavare av domarämbete vid fyllda sextiosju år eller, där han, efter att hava uppnått den i 5 § för rätt till hel pension stadgade levnadsålder, under sex månader på grund av sjukdom varit till tjänstgöring oförmögen;

b) för annan tjänstinnehavare vid uppnående av den i 5 § stadgade levnadsålder, Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från tjänsten avskeda, den myndighet obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge tjänstinnehavaren prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre tid än sammanlagt två år;

c) för tjänstinnehavare, som icke uppnått den i 5 § stadgade levnadsålder, där han, efter att under tre på varandra följande år på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen;

d) för tjänstinnehavare, — — — till tjänstgöring.

Befinnes tjänstinnehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och har han tillika uppnått en ålder, som med högst två år understiger den i 5 § för rätt till hel pension stadgade levnadsålder, äge Konungen, uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklara sådan tjänstinnehavare skyldig att från tjänsten avgå.

13 §.

Pension enligt denna lag sökes i fråga om tjänst vid tullverket hos generaltullstyrelsen och i fråga om tjänst vid domänstyrelsen eller tjänst, som lyder under denna, hos domänstyrelsen.

I övrigt — — — hos statskontoret.

Om pension — — — av Konungen.

Pensionen utgår, — — — eljest upphör.

Häftar pensionstagare — — — fullo guldits.

16 §.

Om den, som kommer i åtnjutande av pension för tjänst, för vilken denna lag gäller, vid avgång från den tjänsten åtnjuter eller sedermera erhåller lön eller arvode för annan statstjänst eller ock annan pension för tjänst, som avses i denna lag, eller för annan statsanställning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet icke äger tillämpning, till sådant belopp, att sammanlagda förmånerna för år räknat överstiga femtusen kronor, må han, så länge sådan annan förmån åtnjutes, av pensionen enligt denna

lag uppbära allenast en tredjedel, med iakttagande likväl dels att i förekommande fall därutöver må utgå så mycket av den återstående delen, att vad vederbörande äger behålla ej understiger summan av den större förmånen och en tredjedel av den mindre eller, om båda äro lika, den ena av dem ökad med en tredjedel, dels ock att minskning skall ske endast i den mån så erfordras för att förmånernas sammanlagda belopp ej må överstiga femtusen kronor.

Vid tillämpning av vad sålunda stadgats skall hänsyn icke tagas till pension, som utgår enligt gällande bestämmelser angående pensionering av försvarsväsendets reserver av befäl och civilmilitär personal.

17 §.

Tjänstår för — — — enskilda angelägenheter.

Har tjänstinnehavare utom statens tjänst förrättat arbete eller uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet, att tid, varunder sådant arbete eller uppdrag förrättats, skäligen bör helt eller delvis tillgodoräknas honom såsom tjänstår, beror på prövning i den ordning Konungen föreskriver, om och i vad mån dylikt tillgodoräknande må äga rum.

I fråga — — — tjänstår beräknas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1935, dock att för den, vilken vid nämnda tidpunkt innehar tjänst, som i lagen avses, och vilken ej på grund av särskilda stadganden är skyldig att underkasta sig ändrade bestämmelser i fråga om pension, äldre föreskrifter skola lända till efterrättelse, där ej tjänstinnehavaren inom tre månader efter lagens ikraftträdande anmäler, att lagens bestämmelser må äga tillämpning å honom.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till propositionen.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

1:o) motionen I: 329 av fröken *Hesselgren*;

2:o) de likalydande motionerna I: 334 av herrar *Pauli* och *Wagnsson* samt II: 593 av herr *Sefve*; ävensom

3:o) motionen I: 357 av herr *Reuterskiöld*.

I motionen I: 329 har — i samband med ett i anledning av proposition nr 222 framställt yrkande om retroaktiv tillämpning av bestämmelserna under § 22 i civila tjänstepensionsreglementet om uppskjuten livränta — alternativt hemställts, »att i nu föreslagna lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension (Kungl. Maj:ts proposition nr 223) införes stadgande, att för be-

redande av pension från allmänna pensionsförsäkringsfonden skall till denna fond överföras kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som efter den 1 januari 1914 erlagts av ordinarie tjänsteman, vilken under tiden 1914 intill ikraftträdandet av det nya reglementet utan pensionsrätt frivilligt avgått ur tjänsten».

I motionerna *I: 334* och *II: 593* hemställas, »att riksdagen i anledning av vad i proposition nr 223 föreslås angående rätt för tillförordnad rektor att vid övergång till ordinarie lärartjänst kvarstå vid förutvarande pensionsunderlag m. m. ville besluta att medgiva, med tillämpning från och med den 1 juli 1935,

att för tillförordnad rektor vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminarier, folkskoleseminarium, småskoleseminarium eller tekniskt läroverk, vilken innehaft förordnande å rektorsbefattningen under minst tolv år men före pensionsålderns inträde övergår till ordinarie lärartjänst vid någon av nämnda läroanstalter, må fortfarande tillämpas det pensionsunderlag och den pensionsavgift, som för honom gällt vid förordnandets frånträdande,

samt att detta stadgande må äga tillämpning jämväl å sådan vid nämnda tidpunkt i tjänst varande ordinarie befattningshavare vid någon av ifrågavarande läroanstalter, som innehaft dylikt förordnande under minst tolv år, ankommande det på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som kunna befinnas erforderliga».

I motionen *I: 357* hemställas, att proposition nr 223 måtte av riksdagen avslås.

Till stöd för yrkandet i sistnämnda motion har i motionen anförts, att propositionen nr 223 avsåge ändring i en gällande civillag utan att till propositionen fogats något yttrande av lagrådet. I fråga om motiveringen för övriga motionsvis framställda förslag får utskottet hänvisa till motionerna.

Ett antagande av civilt tjänstepensionsreglemente, varom utskottet i utlåtande nr 60 denna dag gjort hemställan, påkallar vissa ändringar i 1907 års civila pensionslag för att bringa denna lag — vilken fortfarande skulle gälla för tjänstemän vid oreglerade verk — och det nya reglementet i behörig överensstämmelse. Förslag till sådana ändringar har framlagts i nu förevarande proposition. Bland dessa ändringar må — utöver de stadganden, som avse att draga gränserna mellan lagens och reglementets tillämpningsområden — framhållas det i 5 § innefattade förslaget om sänkning av den i 1907 års pensionslag stadgade högsta pensionsåldern från 67 till 65 år.

I samband härmed hava i civila pensionslagen föreslagits vissa ytterligare ändringar, vilka icke direkt föranledas av civila tjänstepensionsreglementet men vilka ansluta sig till grundsatser, som kommit till ut-

Utskottet.

tryck i reglementet, och vilka ur olika synpunkter ansetts vara av betydelse med avseende å pensioneringen av den personal, som fortfarande blir underkastad 1907 års lag. I sådant hänseende hava bland annat föreslagits vissa jämkningar i nuvarande regler beträffande tjänstinnehavares skyldighet att avgå från tjänsten samt införande i lagen av stadgande om tillgodoräkning i vissa fall av tjänstetid utom statens tjänst såsom tjänstår för pension.

Enligt förslaget skulle lagändringarna träda i kraft den 1 juli 1935 eller samtidigt som civila tjänstepensionsreglementet. Enär emellertid de tjänstemän vid oreglerade verk, vilka lyda under civila pensionslagen, i allmänhet icke äro skyldiga att underkasta sig ändrade bestämmelser i fråga om pension, har i förslaget intagits en övergångsbestämmelse av innehåll att för tjänstinnehavare, för vilken dylik skyldighet ej gäller, äldre föreskrifter skola lända till efterrättelse, där ej tjänstinnehavaren inom tre månader efter lagens ikraftträdande anmäler, att lagens bestämmelser må tillämpas å honom.

Utskottet, som vid granskning av Kungl. Maj:ts förslag icke funnit anledning till erinran mot detsamma, tillstyrker bifall till propositionen. Utskottet kan alltså icke biträda det yrkande om avslag å propositionen, som i motionen I:357 framställts av den anledning att lagrådet ej yttrat sig över lagförslaget. Gentemot vad motionären anfört får utskottet — med åberopande jämväl av vad utskottet å sid. 23 av sitt utlåtande nr 60 anfört — framhålla att, såvitt utskottet kan döma, enligt § 87 regeringsformen lagrådet ej behöver höras över lagförslag av förevarande natur; lagrådets (högsta domstolens) yttrande har ej heller inhämtats vare sig vid tillkomsten av 1907 års lag eller vid hittills vidtagna ändringar av densamma.

I motionen I:329 har föreslagits införande i lagen av ett stadgande om överförande till allmänna pensionsförsäkringsfonden av kapitalvärdet av de pensionsavgifter, som efter den 1 januari 1914 erlagts av tjänstemän, vilka avgått ur tjänsten utan pensionsrätt. Detta yrkande avstyrker utskottet.

I samband med förslaget till ändringar i 1907 års lag har i propositionen upptagits frågan om rätt för t. f. rektorer vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter att vid övergång till ordinarie lärarbefattning efter långvarigt rektorsförordnande bibehållas vid det med rektorsbefattningen förenade pensionsunderlaget. De skäl, som anförts till stöd för det i propositionen framlagda förslaget härutinnan, finner utskottet vara övertygande. Utskottet vill alltså tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag jämväl i denna del. Vad i motionerna I:334 och II:593 framhållits såsom grund för yrkande om att det av Kungl. Maj:t föreslagna medgivandet skulle göras tillämpligt även på sådana i tjänst varande ordinarie befattningshavare vid någon av ifrågavarande läroanstalter, som innehaft rektorsförordnande under minst 12 år men från-

trätt detsamma, förefaller utskottet vara värt beaktande. Visserligen kan mot förslaget invändas, att detsamma skulle innebära en retroaktiv tillämpning av ett stadgande om förmånligare pensionsberäkning än enligt tidigare bestämmelser varit medgiven. Det är dock här icke fråga om retroaktivitet i vanlig bemärkelse, utan det gäller befattningshavare, vilka fortfarande äro i tjänst, ehuru de frånträtt ett förordnande å högre befattning, under vilket de haft att erlagga högre pensionsavgifter. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra utan närmare utredning rörande förslagets verkningar och beträffande de anordningar, som för dess genomförande bliva erforderliga med avseende å retroaktiv avgiftsbetalning för tiden efter förordnandets frånträdande m. m., nu föreslå ett beslut från riksdagens sida i enlighet med motionärernas hemställan. Icke minst med hänsyn till att det av Kungl. Maj:t föreslagna stadgandet skulle träda i tillämpning först den 1 juli 1935 torde riksdagen nu böra inskränka sig till att hos Kungl. Maj:t anhålla om närmare utredning i frågan.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med avslag å motionerna I: 329 och I: 357, förstnämnda motion i vad densamma nu är föremål för prövning, må bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition; samt

2) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 334 och II: 593, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande rätt för ordinarie befattningshavare vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarium, småskoleseminarium eller tekniskt läroverk, som innehaft förordnande såsom rektor vid dylik läroanstalt under minst tolv år men frånträtt förordnandet, att under de villkor, som må finnas lämpliga, komma i åtnjutande av pension, beräknad i förhållande till pensionsunderlaget för rektorsbefattningen, samt därefter för 1935 års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 25 maj 1934.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren*, Hansén*, Ström i Lidköping, Ern-fors, Berling, Bodin och Silfverstolpe*;

från andra kammaren: herrar Leffler*, Bäcklund, Laurén, Lovén, Ryberg, Paulsen, Wikström och Severin.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Lindgren, Ernfors, Silfverstolpe och Leffler, vilka, med hän-visning till av dem avgiven reservation vid utskottets utlåtande nr 60 och under förutsättning att vad i nämnda reservation föreslagits vinner riksdagens bifall, hemställt,

- 1) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må av riksdagen bifallas; samt
- 2) att de i ämnet väckta motionerna må anses be-svarade genom vad under 1) hemställts.